

Journal of Social Intervention: Theory and Practice – 2012 – Volume 21, Issue 2, pp. 94–97
URN:NBN:NL:UI:10-1-113121

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Igitur publishing,
in cooperation with Utrecht University of Applied Sciences, Faculty of Society and Law
Copyright: this work has been published under a Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works 3.0 Netherlands License

BOOKS

HERMAN NIJENHUIS

Herman Nijenhuis (1946) promoveerde op een studie naar de geschiedenis van het club- en buurthuiswerk en was tot de opheffing van de studie (1986) universitair docent historische andragologie aan de Universiteit Utrecht ceso@planet.nl

In de “Inleiding” op pagina 9 schrijft Toby Witte dat de Katholieke Stichting voor Gezin en Jeugd Fonds de opdracht heeft gegeven tot het schrijven van het hier besproken boek. Het doel van de opdracht is om “vanuit historisch oogpunt en in het belang van het hedendaagse welzijnswerk” de “niet geringe rol” te laten zien die het Sint Franciscus Liefdewerk (SFL) en

Toby Witte (2011). **Hart van de verzorgingsstad- Club- en buurthuiswerk in Rotterdam, 1920–2010**. Antwerpen – Apeldoorn: Garant, 168 p., Prijs € 19,90.
ISBN: 978-90-441-2762-1

zijn opvolger de Katholieke Stichting voor Gezin en Jeugd (KSGJ) in de periode van de jaren twintig tot het midden van de jaren tachtig van de vorige eeuw hebben gespeeld. Tevens schrijft Witte dat hij probeert “aan te tonen wat het nut en het effect van het (katholieke) club- en buurthuiswerk in de wereldhavenstad Rotterdam is geweest” (p. 10).

Hart van de verzorgingsstad bestaat uit vier genummerde hoofdstukken die elk een periode uit de geschiedenis van het vooral katholieke club- en buurthuiswerk in Rotterdam beslaan. Deze periodes betreffen achtereenvolgens de jaren 1923 tot 1957 ("Katholiek beschavingsoffensief in Rotterdam"), 1957 tot 1969 ("Vervagende identiteit en professionalisering"), 1970 tot 1986 ("Onder dwang van politiek, bezuinigingen en reorganisaties") en 1986 tot 2010 ("Nalatschap"). De andere twee hoofdstukken "Inleiding" en "Conclusie" zijn niet genummerd.

De cesuur tussen de hoofdstukken is niet geheel duidelijk. De keuze voor het jaar 1957 lijkt gebaseerd op het opnieuw vastleggen in de statuten van het katholieke karakter van het Sint Franciscus Liefdewerk en op de totstandkoming van de Katholieke Nationale Stichting voor Bijzonder Gezins- en Jeugdwerk (KNS). Dit laatste is wat vreemd voor een Rotterdamse geschiedschrijving, als namelijk tegelijkertijd wordt geconstateerd dat het SFL in Rotterdam "een eigen koers bleef volgen", dat wil zeggen los van de KNS (p. 38). Het jaar 1969 betreft een duidelijker scheiding wanneer de naam van het SFL gewijzigd wordt in de KSGJ en in de statuten wordt opgenomen dat de KSGJ geïnspireerd wordt door "de katholieke beginselen" (p. 67). De KSGJ is praktisch alleen nog in naam katholiek. De rol van de paters van de Congregatie van het Heilig Hart van Jezus is uitgespeeld.

Waarom het volgende hoofdstuk met 1970 begint en niet gewoon verder gaat met 1969 is ook niet duidelijk. Het zwaartepunt komt weer te liggen op de nationale politiek met de constatering: "Na 1970 was het met de economische voorspoed gedaan" (p. 79) en "Vanaf 1970 hield CRM zich bezig met de herinrichting van het maatschappelijk werk en het sociaal-cultureel werk" (p. 80). Hier is weinig Rotterdams aan.

De keuze van het jaar 1986 voor het begin van de laatste periode is wel erg vreemd. De KSGJ gaat namelijk in 1982 op in de Vereniging voor Club- en buurthuiswerk Rotterdam (VCR) en houdt daarmee in feite op te bestaan. Wel wordt de directeur van de KSGJ directeur van de nieuwe VCR die het gehele Rotterdamse club- en buurthuiswerk onder haar hoede heeft. Als keuze voor 1986 wordt echter weer een landelijk "gebeurtenis" genoemd die er met de haren is bijgesleept: "In 1986 kwam bijna een fatale klap. Bij de aanvang van het kabinet-Lubbers II (CDA/VVD) stelde minister Brinkman voor drastisch te bezuinigen op het welzijnswerk" (p. 109).

Ik ben wat uitgebreider op de periodisering ingegaan omdat deze symptomatisch is voor de slordige en van de hak op de tak springende werkwijze van Witte. Deze is verder te zien in het gebruik van het notenapparaat, de onduidelijke scheiding tussen feitelijke constatering en de mening van de auteur, de vele niet onderbouwde uitspraken en tegenstellingen in de tekst waardoor de relevantie van het verhaal voor

BOOKS

het hedendaagse welzijnswerk ver te zoeken is. In het bijzonder zijn wens om het nut en het effect van het werk aan te tonen komt daardoor in de lucht te hangen.

Het gebruik van het notenapparaat (er zijn 130 noten) wijkt wel erg af van wat gebruikelijk is. Noten gebruik je als schrijver om je tegenover de lezer te verantwoorden over de bronnen die je benut om je verhaal te onderbouwen. In bijna geen enkele noot is er een directe verwijzing naar de bron, dat wil zeggen dat de exacte vindplaats (p. ...) wordt aangegeven van een citaat. Sterker nog de meeste citaten (tussen ") krijgen geen noot toegevoegd. Daarnaast worden in het grootste deel van de noten verschillende bronnen genoemd. De lezer moet dan maar uitzoeken welke bronnen waarvoor gebruikt zijn. Zo wordt ook (te) vaak niet duidelijk of Witte een feitelijke constatering doet of een eigen interpretatie geeft. Naar aanleiding van de plannen van de kabinetten-Balkenende schrijft hij: "De overheidsuitgaven voor zorg en welzijn dreigden door de vergrijzing van de bevolking en door de weinig efficiënte manier van werken van zorg- en welzijnsvoorzieningen uit de hand te lopen" (p. 124). Is dit een constatering van Balkenende of van Witte? Als deze van Witte is, waarom lees je over de weinig efficiënte manier van werken dan niets in het boek? Algemene uitspraken dat de beroepskrachten beter opgeleid (hoe?) moeten worden zijn hiervoor onvoldoende. Een voorbeeld (van vele) van lege informatie is de volgende tekst over het overleg tussen gemeente

en welzijnsorganisaties over welzijnsplanning: "Het was niet eenvoudig. Het had van doen met botsende visie, behoeften en groepsbelangen. Sterker, er was op bestuurlijk niveau gebrek aan visie en besef van de omvang en diepgang van maatschappelijke vraagstukken in de havenstad" (p. 82). Elk woord in dit citaat vraagt om uitleg en toelichting, maar de schrijver laat het hierbij en gaat vervolgens over op buitenlandse arbeiders.

De subsidiëring van het club- en buurthuiswerk door de gemeentelijke en landelijke overheid wordt na de Tweede Wereldoorlog steeds belangrijker. Dit heeft gevolgen voor de relatie van het werk tot vooral de gemeente Rotterdam. Witte geeft hiervan voorbeelden die laten zien dat het (katholieke) club- en buurthuiswerk voortdurend een defensieve houding aanneemt en nauwelijks proactief handelt. Het is opvallend dat Witte de relatie tussen het club- en buurthuiswerk ziet als die tussen Calimero ("Zij zijn groot en ik is klein en dat is niet eerlijk") en een sterke vijand. Op p. 96 schrijft hij: "Als een boa constrictor kreeg het gemeentebestuur het welzijnswerk in een langzaam verstikkende greep". (Overigens is dit weer een uitspraak die niet onderbouwd wordt). Dat het welzijnswerk door zijn interne gerichtheid (verantwoording afleggen? Ons werk is niet meetbaar!) zelf de positie van de gemeente heeft versterkt komt als zodanig niet aan de orde. Wel kan de lezer hiervoor in de tekst aangrijpingspunten vinden. Zo wordt Trinconi, één van de initiatiefnemers tot het onderhavige boek, aangehaald die over welzijnsplanning

en deelgemeenten zegt dat de eerste jaren gunstig waren "omdat de deelraadsleden nog leken waren op welzijnsgebied. Zij hadden niet veel kaas gegeten van sociaal-cultureel werk, opbouwwerk en welzijnsplanning. [...] Dat ging tot 1983 goed, daarna was het afgelopen met de gein" (p. 96). Met zo'n arrogante houding is het een kwestie van tijd dat de raadsleden, bij het vaststellen van de subsidie, zullen terugslaan. Maar ook op een andere manier wordt de interne gerichtheid van het welzijnswerk getoond die het vertrouwen van de buitenstaanders in het werk niet gunstig zal beïnvloeden. Over de rol van het opbouwwerk zegt een oud-staffunctionaris van de KSGJ: "Formeel waren de bewoners de opdrachtgevers van het opbouwwerk, in werkelijkheid was het andersom. De opbouwwerkers vertelden de bewoners wat zij moesten doen en hoe. De politiek werd bestookt met allerlei acties. Het opbouwwerk was destijds de verborgen macht van het welzijnswerk" (p. 95/96). Op deze politisering van het welzijnswerk en de gevolgen daarvan voor de (ont)professionalisering van het werk gaat Witte echter niet in.

Wat is er te zeggen over nut en effect van het club- en buurthuiswerk als Witte zelf in de "Inleiding" stelt dat hij "geen ervaringen van de toenmalige bezoekers" (p. 13) heeft. Er is geen poging ondernomen om hen te benaderen. Daarvoor in de plaats heeft hij met 16 oud-medewerkers van de KSGJ gesproken over hoe zij nut en effect van hun werk zien.

De lijst van namen van deze medewerkers is opgenomen in het boek, helaas zonder vermelding van hun leeftijd en het aantal jaren dat ze in dienst zijn geweest van de KSGJ. In het boek komen enkele cijfers voor over de deelname aan het club- en buurthuiswerk. De genoemde aantallen rechtvaardigen de titel van het boek niet. Over het clubhuis Open Haard wordt gezegd: "Het sociaal-cultureel werk van de Open Haard trok gemiddeld 160 tot 190 deelnemers per week" (p. 60). Dit was in de jaren zestig in een werkgebied van 44.000 inwoners! Het clubhuis Stereo in de wijk Hillesluis met 21.000 inwoners rond 1968 "bediende met zijn activiteiten zo'n 350 bezoekers uit de wijk" (p. 61). Van het programma wordt opgemerkt dat dit niet hoogdravend was: "ruimte en ontspanning bieden" (p. 61). Het clubhuis in Crooswijk heeft het vanaf 1967 steeds moeilijker met het trekken van jongeren.

De conclusie van Witte over nut en effect van het werk is wel op zeer dun ijs gebaseerd. Hoewel hij zegt dat er geen cijfers voorhanden zijn durft hij toch de volgende stelling aan: "Zo zijn duizenden mensen in Rotterdam in de gelegenheid gesteld zich op enig niveau te ontplooiën en te emanciperen" (p. 138).

Witte heeft helaas zijn in de "Inleiding" geformuleerde doelen niet gehaald. De kans daarop was groter geweest als hij dichter bij het werk was gebleven en de (on)mogelijkheden ervan uit de doeken had gedaan. Nu ligt er een onvoldragen werk.